

Креолізована поезія

1. Мультимодальність поетичного тексту.
2. Візуальний код та його інтеграція у вербальний поетичний текст.
3. *Ut Pictura Poesis*: Вербально-візуальний синтез в авторській поетичній картині світу В. Блейка.
4. Діаграматизація концепту Всесвіт= Сфера у вірші Дж. Міллера *If the Earth were ...*

Мультимодальність поетичного тексту. Сучасна гуманітаристика розглядає поетичний текст не лише як вербальну структуру, а як **мультимодальний феномен**, тобто такий, що поєднує кілька способів смислотворення – мовний, візуальний, просторовий, графічний, інтонаційний. **Мультимодальність** означає, що смисл виникає не тільки через слова, а й через:

- графічну організацію сторінки,
- шрифтові виділення,
- розташування рядків,
- ілюстративні елементи,
- взаємодію тексту й зображення.

У поезії це особливо важливо, оскільки вірш історично тяжіє до синтезу мистецтв: слово тут виконує не лише номінативну, а й образотворчу, ритмічну, символічну функцію. Отже, поетичний текст є **полікодовою системою**, де різні знакові коди взаємодіють між собою.

Візуальний код та його інтеграція у вербальний поетичний текст. **Візуальний код** – це система знаків, що сприймаються зорово та беруть участь у творенні смислу. У поезії він може проявлятися через:

- форму тексту (конкретна поезія, каліграми),
- композицію сторінки,
- символічні зображення,
- ілюстрації, створені самим автором.

Інтеграція візуального коду у вербальний текст відбувається у кількох формах:

- **ілюстративна** – зображення доповнює текст.
- **семантична** – зображення розширює або трансформує значення слів.
- **концептуальна** – текст і зображення утворюють єдину модель світу.

Отже, візуальний елемент не є другорядним. Він стає повноправним учасником смислотворення. У цьому сенсі поезія наближається до живопису, а сторінка перетворюється на семіотичний простір.

Ut pictura poesis: вербально-візуальний синтез в авторській поетичній картині світу Вільяма Блейка. Принцип **ut pictura poesis** («поезія — як живопис»), сформульований ще в античній традиції, стверджує спорідненість слова й образу. У творчості Вільяма Блейка цей принцип реалізується буквально: він був одночасно поетом, художником і гравером. Його так звані **illuminated books** поєднують:

- рукописний текст,
- орнамент,
- кольорову графіку,
- символічні фігури.

У В. Блейка вербальний і візуальний коди утворюють цілісну поетичну картину світу, де:

- образ і слово взаємно інтерпретують одне одного;
- космологічні й біблійні мотиви набувають зорової конкретизації;
- текст стає не лише мовним, а й образотворчим актом.

Реконструкція ключових концептів індивідуально-авторських картин світу, виявлення способів і засобів їх актуалізації дає змогу не тільки розкрити світоглядні, естетичні, емоційні пріоритети творчої особистості, а й систематизувати фрагменти цілісної художньої картини світу конкретного напрямку чи історичної епохи.

Становлення світогляду В. Блейка, самобутнього поета, художника й гравера к. XVIII – поч. XIX ст., відбувалося в умовах соціально-індустріальної революції, урбанізації й трансформації системи суспільних цінностей. Це обумовило ідеалізацію природи, протиставлення природного й опанованого людиною світів, неприйняття суворого ставлення до дітей, а також сподівання автора на прийдешні зміни. Виховання В. Блейка з привитою релігійністю визначили особливості бачення поетом системи моральних устоїв в суспільстві та візіонерство. У системі цінностей поета центральне місце посідали природність, рівність, віра в божественний захист, емоційно-духовний світ людини, що втілено в унікальних образах, поєднанні реального і містичного в творах поета-художника.

Ключовими концептами індивідуально-авторської картини світу В. Блейка є “Простір”, “Час”, “Природа”, “Душа”, “Емоція”, “Митець”, в них втілено універсальне осмислення дійсності та індивідуальне світовідчуття автора. Маніфестація цих ключових концептів здійснюється шляхом мультимодальної репрезентації. Комбінуванням вербальних та візуальних художніх засобів поет втілює складну систему асоціацій, образів і символів, яка віддзеркалює його світогляд, цінності й емоції.

Головним принципом побудови індивідуально-авторської картини світу В. Блейка є принцип антитетичності. Необхідною умовою існування людини для поета є суміщення та співіснування протилежностей всіх виокремлених ключових сфер. Поєднання вербального й невербального простору в художньому тексті пояснюється не лише творчою наснагою і креативністю поета-художника, але також його намаганням створити голографічну, багатомірну версію Всесвіту. Унікальність мальовничої поезії В. Блейка полягає саме в об’ємності зображеного в ній авторського бачення й розуміння довкілля.

Вербальні засоби маніфестації авторської картини світу В. Блейка охоплюють ключові позначення (імена) концептів та їх похідні, зокрема у сфері внутрішнього світу людини. Сфери простору та часу представлені здебільшого периферійною лексикою, що засвідчує уподобання поета до непрямих номінацій, опосередкованих апеляцій до цих концептуальних сфер. Вербалізацію авторської картини світу В. Блейка відзначає багатство різнорівневих засобів та прийомів – алітерацій, метафор, епітетів, порівнянь, антитез, повторів, паралелізму.

Невербальні засоби реалізують низку важливих функцій: естетичну, пояснювальну, світоглядну й систематизуючу, емоційну і когнітивну функції. Передусім ілюстрації виконують естетичну роль, відкривають унікальний спосіб художнього освоєння світу за правилами краси. Кольорові контрасти, плавні лінії, фантазійні образи, чарівні рослини оздоблюють одухотворюючі рядки поезій. Світоглядна й систематизуюча функції малюнків полягають у їх здатності відтворювати знання та уявлення про світ не як хаотичний набір незалежних епізодів, а як мережу тісно переплетених тем, мотивів, протиставлень, асоціацій. Емоційна функція ілюстрацій реалізується в їх експресивній насиченості, здатності відображати почуття і настрої автора. Пасторальна ідилія, заповнений яскравим сонячним світлом лук, прозоре

повітря створюють атмосферу спокою, приємності і втіхи. Реалізацію когнітивної функції мультимодальної репрезентації індивідуально-авторської картини світу В. Блейка полягає в тому, що поєднанням і взаємодоповненням вербальної й візуальної маніфестацій авторського художнього простору досягається єдність об'єкту і суб'єкту пізнання – світу і творчої особистості.

Отже, у творчості В. Блейка синтез мистецтв не є декоративним прийомом, а способом мислення — формою концептуалізації реальності.

Діаграматизація концепту «Всесвіт = Сфера» у вірші Джона Міллера *If the Earth were...* У вірші реалізується стратегія **діаграматизації**, тобто схематичного, наочно-просторового моделювання абстрактного концепту. Концепт «Всесвіт = Сфера» має глибоке філософське коріння. Сфера (як форма) традиційно символізує:

- цілісність,
- завершеність,
- гармонію,
- космічний порядок.

У поетичному тексті цей концепт може реалізовуватися через:

- просторові метафори,
- пропорційні співвідношення,
- зменшення або масштабування планетарних величин,
- структурну симетрію тексту.

Діаграматизація тут означає, що текст не лише описує сферу, а й структурно її відтворює — через логіку порівнянь, кількісні зіставлення, композиційну організацію. Отже, поетичний текст виконує функцію когнітивної моделі: він перетворюється на інструмент пізнання, що дозволяє мислити космічні величини через зорово-геометричні уявлення.

Висновки

1. Поетичний текст є мультимодальною системою, де вербальні й візуальні коди взаємодіють у творенні смислу.
2. Візуальний компонент може бути не ілюстративним, а концептуальним елементом поезики.
3. У творчості Вільяма Блейка принцип *ut pictura poesis* реалізується як органічний синтез слова й образу.
4. Діаграматизація в поезії дозволяє моделювати складні абстрактні концепти, зокрема космологічні, через просторові та геометричні структури.

Вербально-візуальний синтез у поезії є не лише естетичним прийомом, а способом концептуалізації світу, що поєднує семіотику, когнітивну лінгвістику та теорію мистецтва.

Рекомендована література

Основна

Козлова Т. О. Іконічність у лексиці індоєвропейської прамови: монографія. Запоріжжя : Кругозір, 2015. 640 с.

Широкова І. І. Специфіка та мультимодальні засоби актуалізації індивідуально-авторської картини світу В. Блейка : дис. ... д-ра філософії : 035 Філологія. Запоріжжя, 2021. 295 с https://phd.znu.edu.ua/page/PhD/shyroкова/disertats__ya_shirokova-min.pdf

Додаткова

Ділі Дж. Основи семіотики / Перекл. з англ. та наук. ред. А.Карась. Львів: Арсенал, 2000. 232 с.

Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / [пер. з англ. М. Гіряк]. Львів: Літопис, 2004. 384 с.

Єрмоленко С. С. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць: Монографія. К., 2006. 384 с.

Козлова Т. О. Іконічність у лексиці індоєвропейської прамови: монографія. Запоріжжя : Кругозір, 2015. 640 с.

Колбіна Н. В. Семіотика й лінгвістичні дослідження: основні проблеми, поняття й напрямки. *Англійська філологія: проблеми лінгвістики, літературознавства, лінгвометодики: Збірник наукових праць*. Вип. 2. Полтава: ПДПУ, Техсервіс, 2008. С. 32-42.

Danesi M. Messages, Signs, and Meanings: A Basic Textbook in Semiotics and Communication Theory. – Toronto, 2004. 393 p

Sebeok T. Signs: An Introduction to Semiotics. Toronto, Buffalo, London, 2001. 193 p.

Відеоматеріали

Introduction into Semiotics. https://www.youtube.com/watch?v=ZJf6G_2_NI8

An Introduction to Semiotics <https://www.youtube.com/watch?v=NfvR7Ud7rss>

Martha Rosler - Semiotics of the Kitchen 1975.

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=ZuZympOIGC0>

Контрольні питання (для усного обговорення або письмової відповіді)

1. Що означає мультимодальність поетичного тексту і які коди беруть участь у творенні його смислу?
2. У яких формах може реалізовуватися інтеграція візуального коду у вербальний поетичний текст? Наведіть приклади.
3. Як принцип *ut pictura poesis* реалізується у творчості Вільям Блейка і чому його поезика вважається вербально-візуальним синтезом?
4. Що таке діаграматизація в поетичному тексті та як вона пов'язана з концептом «Всесвіт = Сфера» у вірші *If the Earth were...?*